

KORRSCHACKSPÄRLOR

En av de matcher som haft störst betydelse för schackets utveckling spelades per korrespondens år 1890. Världsmästaren Wilhelm Steinitz räknade bönder medan den ryske utmanaren Michail Tchigorin värderade initiativet högre. För att komma underfund med vem som hade rätt valde de ut två ställningar där de hade olika uppfattning. Det blev en jordskredsseger.

URVAL & TEXT STURE OLSSON

ATT KORRSCHACKET fick ett uppsving under slutet av 1800-talet har många förklaringar: bättre och tillförlitligare postförbindelser i takt med utbyggnaden av tågnät och ångbåtstrafik, införandet av enhetsporto och telegrafins tillväxt. I sammanhanget får man inte heller glömma betydelsen av olika former av schacklig propaganda i tidningar och tidskrifter, som allt oftare hade fasta schackspalter och – viktigast av allt – bjöd på följetonger i form av tidningspartier mellan klubbar, städer eller berömda mästare.

Till den senare kategorin, och måhända den mest berömda och betydelsefulla av dem alla, är förstås den på sin tid mycket uppmärksammade duellen mellan Wilhelm Steinitz och Mikhail Tjigorin från oktober 1890 till april 1891. De var sannolikt världens två starkaste spelare under 1880-talet och en bit in på det följande decenniet.

Den förstnämnde, född 1836 i Österrike-Ungern (Prag), men länge verksam först i England och senare i USA, är främst känd som den förste allmänt accepterade världsmästaren men också som märkesmannen för det positionella synsätt som än i våra dagar karaktäriserar spelet. Steinitz hävdade att partier inte i första hand vinn genom lysande infall av geniala mästare utan som logisk följd av samlandet och vårdandet av flera mindre positionella fördelar.

Tjigorin, född 1850 i Sankt Peterburg, var i de flesta avseenden, i varje fall schackligt, Steinitz raka motsats. En glimrande angreppsspelare, känd och fruktad just för sina geniala spelvänd-

ningar, en lidelsefull gambitör vars styrka i komplicerade ställningar låg i exakta variantkalkyler.

Bägge var professionella schackmästare, som förutom prispengar försörjde sig på uppvisningsspel, simultanställningar och, i sammanhanget det viktigaste, som författare och tidskriftsredaktörer.

Deras tvåpartiersmatch hade föregåtts av en lång diskussion i skilda tryckta media om huruvida gambitspel i allmänhet och två specifika öppningar i synnerhet var gynnsamma för vit eller svart. Steinitz, hur lysande han än var som förnyare av positionsspelet, var en enveten tjurskalle som sällan eller aldrig erkände ett misstag, och i de två aktuella fallen hävdade han att bondeoffren kunde antas utan större risk.

Tjigorin hävdade lidelsefullt motsatsen och utmanade till sist sin vedersakare på en match om två partier i just de öppningsvarianter som grälet gällde. Steinitz accepterade, som nästan alltid, när pengar stod på spel.

Man spelade alltså två parallella partier, per telegraf och med fortlöpande publicering i ett antal tidningar världen över. Förutom prestige och ära stod ett pris till segraren på 750 dollar på spel, en icke föraktlig summa på den tiden. De öppningar som stod i fokus var dels Evansgambit där ju vit tidigt offerar en bonde, dels Preussiskt där svart bjuder på en gambitbonde i hopp om kompenserande tempovinster. Här skall vi i första hand skärskåda det senare, eftersom utgången kom att få så stor inverkan på bedömningen av

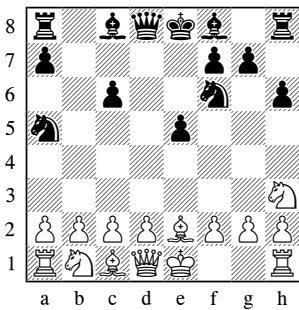
Steinitz, hur lysande han än var som förnyare av positionsspelet, var en enveten tjurskalle som sällan eller aldrig erkände ett misstag.

spelsättet.

Vi kan lika så gott gå händelserna i förväg och konstatera att matchen artade sig till en lysande triumf för Tjigorin. Han vann bägge partierna i stor stil. Steinitz erkände det rättmätiga i utgången, prisade sin motpart men vägrade samtidigt att tillstå att hans idéer och principer fått sig en törn. Tjigorin vann för att han spelade bättre, inte för att hans gambitar var korrekta!

□ Wilhelm Steinitz
 ■ Michail Tchigorin
 ♀ Telegraf 1890-91

1.e4 e5 2.♁f3 ♁c6 3.♔c4 ♁f6
 4.♁g5 d5 5.exd5 ♁a5 6.♔b5†
 c6 7.dxc6 bxc6 8.♔e2 h6 9.♁h3

Det är kring denna ställning den teoretiska dispyten utspelade sig anno dazumal – och återupptogs drygt 70 år senare!

Steinitz hade i ”The Modern Chess Instructor” hävdat att springarreträtten till h3 var vits bästa drag, med tanke på de ytterligare tempoförlusterna efter 9.♁f3 e4 10.♁e5. Hans idéer därvidlag vann ingen samtida anklag. Först sedan Fischer 1963 oväntat återuppväckt varianten i ett dramatiskt parti mot Bisguier har den i viss mån omvärderats.

9...♔c5

Det naturliga svaret för en angreppsspelare av Tjigorins kaliber – löparen på c8 behövs på brädet för den fortsatta offensiven! En dubbelbonde

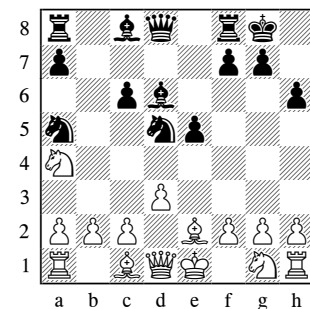
på h3 vore förvisso en nackdel för vit, men strategiska överväganden kom i andra hand för Tjigorin. Han betonade att springaren på h3 snart nog kommer att tvingas till en excentrisk reträtt med usla utsikter att åter utvecklas!

Steinitz i sin tur anförde 9...♔xh3 10.gxh3 ♔d5 11.♔f3 e4 12.♁c3 ♔e5 13.♔g2 ♔d6 14.♔e2 0-0 15.d3 exd3 16.♔xe5 ♔xe5 17.cxd3 med argumenten merbonde, löparpar och lång rockad.

10.d3

Ett år senare, i tolfte partiet i deras VM-match 1892, valde Steinitz utan framgång alternativet 10.0-0 0-0 11.c3?! ♁b7 12.♔a4 ♔xh3 13.gxh3 ♔d6 14.d3 ♁d5!, en ställning som Tjigorin tämligen enkelt förde till vinst. Att han denna gång trots allt valde avbyte på h3 hade sannolikt med vits korta rockad att göra. Det finns dock en förbättringspotential för vit efter 10.0-0 0-0 – mer därom längre fram! (Liksom om 11...♔e8.)

10...0-0 11.♁c3 ♁d5 12.♁a4 ♔d6 13.♁g1

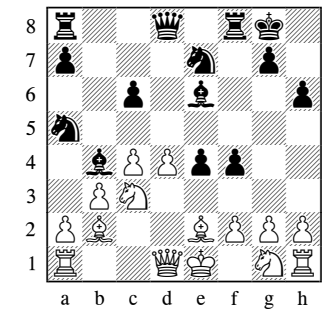

Steinitz skylldes inte ifrån sig, men faktum är att han parallellt med partierna faktiskt spelade en match om VM-titeln, vinst 10½-8½ mot Gunsberg i New York. Icke desto mindre är inget enda mästarparti i den aktuella preussiska varianten känt förrän det, oväntat, dyker upp i New York 72 år senare.

Den som återupplivar varianten är ingen mindre än en blivande världsmästare.

Steinitz gav i sina samtida kommentarer prov på orubbat självförtroende: ”Ta en titt på brädet; . . . jag har sex av mina bönder kvar på utgångsfälten, vilket är en stor fördel i ett kommande slutspel. Dessutom kan inga av mina pjäser än på länge bli attackerade av svarta bönder.” Han hade dock tillräckligt med insikt att förutse att f-bondens tänkbara framryckning till f3 var den huvudsakliga faran i ställningen för vit.

13...f5 14.c3 ♔d7 15.d4 e4 16.c4 ♁e7 17.♁c3 ♔e6 18.b3 ♔b4 19.♔b2 f4

20.♔c2

Kan inte ses som annat än ett erkännande från Steinitz sida att första ronden, spelöppningsfasen, vunnits av svart. Gambitbonden ges tillbaka i hopp om frigörelse av vits krampaktiga spel.

På 20.a3 hade Tjigorin i beredskap 20...♔xc3† 21.♔xc3 ♁f5 22.♔g4 ♔b8!

På 20.♔f1 finns framstöten

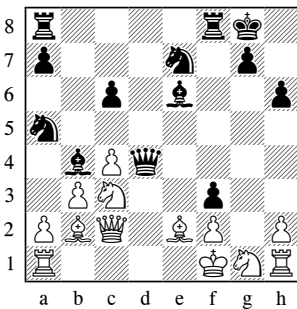
20...e3! då både 21.fxe3 och 21.♘f3 besvaras med 21...♘f5.

20...♞xd4 21.♘f1

Det tämligen närliggande 21.♞d1 ♞f6 22.a3 ♘xc3† 23.♘xc3 leder förvisso efter 23...♞g6! 24.♘f1 ♘b7 till en för vit minst sagt beklämmande ställning, men partifortsättningen är etter värre!

För att inte tala om 21.a3? f3! 22.gxf3 e3! 23.fxe3 ♞h4† 24.♘f1 ♘f5! då svart vinner efter såväl 25.e4? ♘c5 26.♘d1 ♘xb3 som 25.♘d3 ♞ad8!

21...f3 22.gxf3 exf3

23.♘xf3

Det är märkligt hur Steinitz framhärdat i sina efterhandskommentarer. Han hävdade att 23.♘xf3 ♘h3† 24.♘e1 ♞xf3 25.♘xf3 ”ser farligt ut men i verkligheten inte är något att frukta”.

Tjigorin var förstås av annan mening och angav 25...♞e8! 26.♘e2 ♘g6 27.♞d1 ♞f6 med klar fördel, en åsikt som för övrigt delas av Fritz 130 år senare!

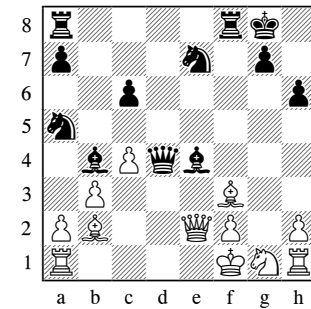
23...♘f5 24.♘e4 ♘xe4 25.♞e2

Ansågs länge ha varit ett starkt motdrag, men moderna analysmotorer är ovevkliga.

25.♘xe4 ♞xf2† 26.♞xf2 ♞xe4 27.♘g7!? ♞xh1 28.♘xh6 ♞e4 är bättre – om än säkert inte tillräckligt

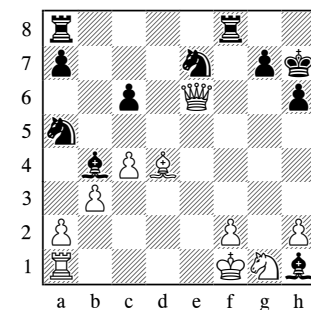
I partiet ges däremot Tjigorin

möjlighet att briljera på egna villkor.

25...♘xf3 26.♞e6† ♘h7

27.♘xd4 ♘xh1

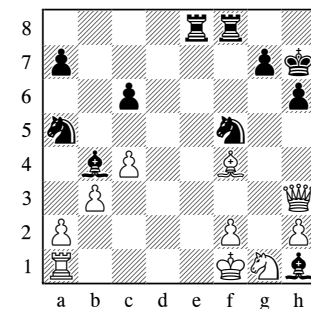

Av prestigeskal en ställning som (sovjet)ryska schackhistoriker ägnat stor möda åt att dissekera i syfte att finna vinstvarianter för svart oavsett hur vit valt att fortsätta. I princip har de varit framgångsrika; det var inte Steinitz.

28.♞h3 ♘f5 29.♘e5 ♞ae8

30.♘f4

Inte 30.f4?? ♞xe5 31.fxe5 ♘g3 matt.

30...♘d4

En elegant manöver, men alternativet 30...♞e4 31.♘e2 ♞xe2! 32.♘xe2 ♘d4† 33.♘d3 ♞xf4 saknar ju inte heller finess! **31.♞d3† ♘e4 32.♞xd4 ♞xf4 33.f3 ♞ef8 34.♞xa7 c5 35.♞c7 ♘c6 36.a3 ♞xf3† 37.♘xf3 ♞xf3† 38.♘g1 ♘d2**

0-1

DET LÄTT BISARRA i Steinitz springarreträtt till h3, telepartiets mediala genomslag och framför allt Tjigorins eftertryckliga triumf är sannolika skäl till att varianten länge hamnade i visst vanrykte. Dessutom spelade Steinitz envist ”sin” variant fyra gånger i deras inbördes VM-match på Kuba året därpå, med det nedslående resultatet 1-3! Desto mer hamnade varianten på nytt i fokus sedan ingen mindre än Fischer plockade upp Steinitz kastade handske i New York State Open 1963.

□ **Robert J Fischer**

■ **Arthur Bisguier**

🕒 New York State Open 1963

1.e4 e5 2.♘f3 ♘c6 3.♘c4 ♘f6 4.♘g5 d5 5.exd5 ♘a5 6.♘b5† c6 7.dxc6 bxc6 8.♘e2 h6 9.♘h3 ♘c5 10.0-0

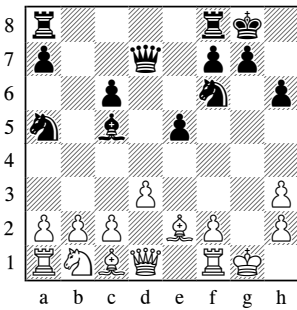
Steinitz valde alltså 10.d3 vilket Fischer faktiskt i efterhand tillstod nog vore att föredra, och också vad han själv valde några ronder senare i partiet mot Radoicic: 10...0-0 11.♘c3 ♞e8 12.0-0 ♘xh3 13.gxh3 ♞d7 14.♘g4 ♘xg4 15.hxg4.

10...0-0 11.d3 ♘xh3

I sjätte VM-partiet 1892 valde Tjigorin 11...♘d5 men efter 12.c4 ♘e7 13.♘h1 ♘xh3 14.gxh3 ♘f5 15.f4 exf4 16.♘xf4 ♘e3 17.♘xe3 ♘xe3 18.♘c3 erhöll Steinitz ganska snart

det positionella grepp han eftersträvat och vann sitt enda parti mot Tjigorin i denna variant.

12.gxh3 ♖d7

13.♔f3!

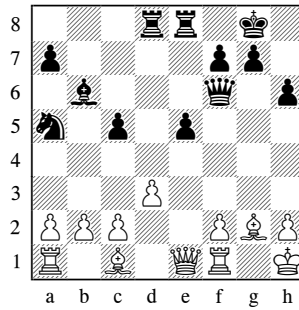
En aktiv roll för vitfältslöparen är värd en (dubbel)bonde!

13...♖xh3 14.♘d2 ♜ad8

15.♙g2 ♗f5 16.♗e1

En tveksam Fischer har i efterhand tillstått att 16.♗f3 måhända varit att föredra.

16...♜fe8 17.♘e4 ♙b6 18.♘xf6+ ♗xf6 19.♙h1 c5

20.♗c3!

Tjänar flera syften: förhindrar ...c5-c4, tar loven ur ...g7-g5 och förvandlar löparen på b6 till (enligt Fischer) inte stort mer än en "stor bonde"!

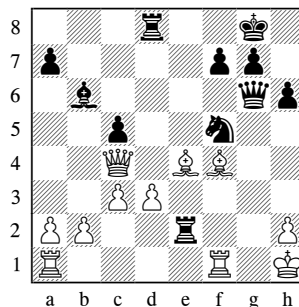
20...♘c6

20...g5? bemöts med 21.f4!

21.f4 ♘d4 22.♗c4 ♗g6 23.c3

♘f5 24.fxe5 ♜xe5 25.♙f4 ♜e2

26.♙e4

26...♜xb2??

Fischer var den förste att beklaga att ett så grovt fel skulle komma att avgöra partiet "när det var som mest intressant"!

Det rätta hade varit 26...♜e8! med hotet att slå på e4, efter vilket vit med 27.♙f3 ♜xb2 28.♜ae1 nog fått nöja sig med att hoppas på lika spel i förtröstan på löparparet.

27.♙e5 ♜e8 28.♜xf5 ♜xe5

29.♜xe5

1-0

MÅHÄNDA INGEN imponerande seger för Fischer, men likväl en i raden av 18 raka vinster hösten 1963 i New York State Open och US Championship!

Hans två vinster med Steinitz 9.♘h3 i New York State Open gav i varje fall eko i schackets värld att varianten redan kort därefter började dyka upp i mästarpraxis på tämligen hög nivå!

Sensmoral för läsaren? Även till synes utdömda varianter kan återupplivas, åtminstone till rang och värdighet av överraskningsvapen, så – sluta aldrig analysera! ■

JANUARITURNERINGEN

4-6 januari 2020

ELITE HOTEL KNAUST, SUNDSVALL

www.sundsvallsschack.se/Januariturneringen.html

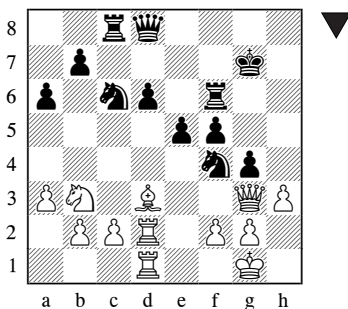
Hösten 2019 går till historien för en tredubbel svensk seger i prestigefyllda Finnkamper – två på friidrottssidan och en i korrschack!

Såväl Finland som Sverige har fortfarande spelare som föredrar klassisk post. Då det numera finns få starka tävlingar per post i ICCF:s regi ordnar vi själva en sådan. Bakgrunden är att jag år 2007 spelade en postal jubileumsturnering för att fira att det finska förbundet fyllde 45 år. Jag vann första pris, men då Pauli Aulaskari, som jag spelat med fem gånger, avled kort efter turneringens slut, beslöt jag att skänka mina prispengar till en minnessturnering. Turneringen startade 2010 och denna gång blev jag tvåa efter letten Istlajevs.

Återigen skänkte jag prispengarna till en postal turnering. Finnarna önskade att den skulle heta något med mitt namn för att ära mig och den vänskap vi har. Det var lite mot min vilja, men efter en del funderande valdes *Söderberg's challenge*, som startade i oktober.

I nedanstående exempel från postalt schack angriper svart med bönderna på kungsflygeln och den starka springaren på f4. Hur får man med fler pjäser i angreppet?

□ Jose-Maria Lanz
■ Per Söderberg

26...♞e7 27.hxg4 ♞h6 28.gxf5† ♔f6
Svart har offrat två bönder för h-linjen och ett utmärkt blockadfält för kungen.
29.♚f3 ♚h8 30.g3 d5 31.♞e1 ♞h3† 32.♔g2
♞g5 33.♚g4 e4 34.♞xe4 ♞c4 35.♞d4 ♞xd4
36.♞xd4 dxe4
Svarts är pjäs över och förvaltade fördelen.

Per Söderberg
är heders-
medlem i ICCF,
började med
korr 1978 och
har varit vid
draget sedan
dess

Sture Olsson
har varit
Sveriges
lagkapten i
29 år och 134
matcher

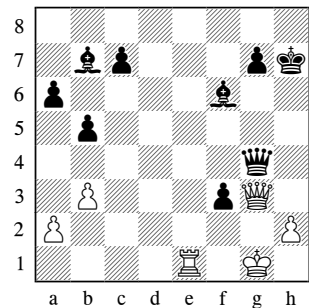

Jämnast var korrmatchen. SSKK ledde visserligen från start till mål, men marginalen var liten – 89½-78½ över 84 bord.

Segern grundlades ”på mittfältet”. På bord 1-15 vann Finland med 9½-5½, medan de 30 följande borden slutade 20-10 i svensk favör.

På bord 71 vann trogne lagmatchspelaren Jan Malmström elegant:

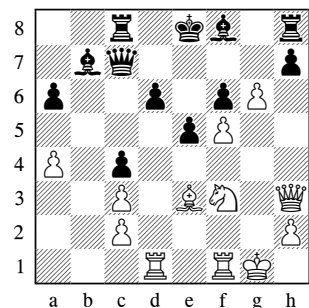
□ Michael Hoogkamer
■ Jan Malmström

36...♞h4 0-1

Det går bra även mot Skottland. En av de första fullpoängarna:

□ Tomas Bragesjö
■ Derek Price

24.♞g5! ♞g8 25.gxh7 ♞h8 26.♚h5+
♔d7 27.♚f7+ ♔d8 28.♞e6 matt